

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКА ВІЙНА – ПРИЧИНИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА УРОКИ*

Vasyl Zaplatynskyi**

АННОТАЦІЯ

Стаття присвячена російсько-українській війні. В статті наведено низку причин виникнення цієї війни. Основні причини це імперські амбіції, бахвальство, бажання показати всьому світові, що Росія може робити будь що безкарно. Росія після воїн в Чечні, Грузії, Сирії вирішила розпочати повномасштабну війну в Україні. Росія сформувала особливий вид фашизму, який отримав назву *Рашизм*.

Наслідки російсько-української війни не зрозумілі. Можливі різні сценарії від песимістичних, які передбачають застосування ядерної зброї та переростання російсько-української війни у третю світову. Є помірковані сценарії і є оптимістичні. Наприклад, варіант внутрішнього перевороту у Росії та розпаду Росії на окремі держави.

Уроки війни. Кожне зло вчить якимось речам. Головний наслідок. Світ не буде таким як був до 24.02.2022. Світ згуртувався. Головне завдання майбутнього – зробити світ без воїн.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

війна, Україна, Росія, причина, агресія

---

* This article is the Ukrainian-language version of the previous article *Russian-Ukrainian war...*

** Hon. prof. doc. Vasyl Zaplatynskyi, Department of Natural and Mathematical Education and Technologies, Borys Grinchenko Kyiv University; Academy of Security and basics of health, Kyiv, Ukraine; correspondence address: Zaplatynskyi V. st. Milutenko 17 fl. 67, Kyiv, 02156, Ukraine; e-mail: vasy.zaplatynskyi@gmail.com

ВСТУП

Звісно, хотілось би написати репортаж. Описати поточні події, описати настрої людей. Написати як люди сприйняли війну. Але, репортаж краще подивитися в новинах. Події так швидко змінюються, що на момент виходу публікації інформація може бути вже старою. Тому, ця стаття буде присвячена кільком взаємопов'язаним темам. Перше – чому розпочалась війна? По друге – які перспективи закінчення цієї війни? По третє – які уроки ми повинні засвоїти?

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Чому розпочалась Українсько-Російська війна?

Сьогодні, аналітики всього світу пишуть про Російсько-Українську війну. Не буду писати тут всі їхні думки.

На мою думку, існує кілька причин російського військового вторгнення в Україну.

Перш за все, це імперські амбіції особисто Путіна та вищого керівництва Росії. Бажання Путіна увійти в світову історію. Першою історичною особою, яка таким чином увійшла в історію був Герострат. Герострат (грец. Ηρόστρατος) – мешканець Ефеса, що спалив храм Артеміди у своєму рідному місті 21 липня 356 року до н. е. для того, щоб, його ім'я пам'ятали нащадки^{***}. Термін „Herostratic fame”¹ означає славу, яка рівнозначна вічній ганьбі. Цим терміном характеризують людей, які прославилися деструктивними та руйнівними діями. В історії світу таких людей багато. Наприклад, Гітлер який розпочав другу світову війну. Сталін, який знищив мільйони людей під час репресій та штучного голоду.

По друге, це заздрість. Росіяни заздрили українцям тому, що українці в основній своїй масі жили краще ніж росіяни. Тут необхідно застерегти, що ми розглядаємо всю Росію, а не лише успішні міста, такі як Москва та Петербург. Російські опозиціонери на російські медіа не раз говорили про бідність основної маси російського народу. Росія заздрила Україні тому, що ми швидко рухалися в своєму прогресі. Заздрили, що Україна починає інтегруватися в Європу.

¹ J. H. Fawcett, *Spectacular Disappearances: Celebrity and Privacy, 1696–1801*, Ann Arbor 2016.

^{***} W. Smith (red.), *Herostratus*, [w:] *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, vol. 2, Boston 1867, p. 439.

По третє, це рашизм. Булінг та мобінг на державному рівні. Зазвичай булінг та мобінг розглядаються як негативні акти поведінки безпосередньо між людьми. Часто, булінг відбувається у шкільному середовищі. Це коли сильніший бажає пригнітити слабшого. Ми маємо класичний приклад булінгу на міждержавному рівні. Такий булінг на міждержавному рівні можна прирівняти до нацизму. Російський різновид нацизму отримав назву „Рашизм”. За визначенням аналітиків, зокрема О. Кривдика² *Rashism* є Russian fascism. Це політична ідеологія яка базується на зверхності (старший брат для слов'янських народів) та „особливої місії Росії”. Ця ідеологічна доктрина характеризується нетерпимістю до культури інших народів. Про *Rashism* писали багато авторів, зокрема ще у 1998 році Gregor, A. James написали роботу „Fascism and the New Russian Nationalism”³. Корені рашизму знаходяться у особливій російській ментальності. Про це писали видатні російські письменники та поети. Михайло Лермонтов в 1841 році написав вірш „Прощай немига Росія”.

Ідея зверхності Росії та її особливої місії у розвитку цивілізації постійно культивується у Росії з давніх часів. Для цього використовуються неправдиві свідчення, неправдиві „одкровення” російських духовних діячів (старців), неправдиві пророцтва тощо. Значний вплив на формування цієї ідеології має російська православна церква. Духовні діячі російської православної церкви заявляють, що саме їх концесія має найбільше Божих чудес.

По четверте. Росія прагне захоплення України та проведення денацифікації для присвоєння історії Київської Русі та України. Знищення однієї з найбільших бібліотек у Москві один з етапів переписування історії. В Москві 30 січня 2015 року загорілась бібліотека Інституту наукової інформації по суспільним наукам Російської Академії наук. Пожар тривав 27 годин. Було втрачено 5,42 млн екземплярів видань⁴. Сучасна ідеологія Росії була направлена

² О. Kryvdyk, *Rashyzm*, „Ukrayinska Pravda”, 18.05.2010, <https://www.pravda.com.ua/columns/2010/05/18/5050708/> (accessed 12.03.2022).

³ A. J. Gregor, *Fascism and the New Russian Nationalism*, „Communist and Post-Communist Studies” 1998, vol. 31, nr 1, s. 1–15.

⁴ N. Goncharov, *Knigi INIONa budut sushit' v kriokamere gosarhiva nauchno-tekhniche-skoj dokumentacii*, „TASS” 20.02.2015, <https://web.archive.org/web/20150224165754/http://tass.ru/nauka/1782553> (accessed 14.03.2022).

на те, що створити хибну думку ніби Україна – це випадкова країна, а історія Києва і Київської Русі – це історія виключно Росії. Така позиція вимагала захоплення „історичної батьківщини” (України). Після такого захоплення відкриваються можливості ідеологічно говорити про об’єднання всіх слов’ян: Польща, Чехія, Словаччина, Хорватія, Сербія, Словенія тощо. З’являються підстави для подальшої агресії. Путін та російські медіа вже заявляли про бажання повернути під свій вплив країни, які раніше були у Варшавському договорі. Перший етап це вихід цих країн з блоку НАТО. Наступний етап буде виконаний або по типу Кримського сценарію, або відбудеться пряме військове вторгнення.

По п’яте це економіка. Економічні війни між Росією та Україною відбувалися починаючи з розпаду Радянського союзу. За радянського союзу багато товарів вивозилось з України до Росії. Особисто я пам’ятаю цукор, який привезла моя мама з Москви. Цей цукор був зроблений у черкаській області України. Легке захоплення України давало доступ до ресурсів та підприємств які знаходяться в Україні. Не зважаючи на те, що Росія має власні ресурси та технології вона дуже хоче отримати деякі природні ресурси та готові українські підприємства. Сільськогосподарський сектор України теж цікавить Росію. Україна є великим постачальником продовольства. Більшість Російських територій лежить у зонах де неможливо вести ефективне сільськогосподарське виробництво.

По шосте. Причиною Російського вторгнення в Україну є бажання Росії запобігти будь якій співпраці України з Європою, а особливо Блоком НАТО. Анексія Криму була викликана, в першу чергу, бажанням контролю чорного моря та попередженням можливої присутності кораблів НАТО у цьому регіоні. Путін в той час висловився неоднозначно „Військові з НАТО гарні хлопці, але вони ніколи не будуть у Севастополі”. Саме вимога демілітаризації України та не входження до блоку НАТО є одними з основних вимог до України та виправдання війни проти України. Входження України до Європейського співтовариства та блоку НАТО – це, в першу чергу, політична загроза. Розмови про військову загрозу від України призначені лише для промивання мізків власних громадян. Небезпечним для Росії був би прецедент входження в Європейське співтовариство і НАТО великої держави на кордоні Росії. Це був би приклад для інших країн. Входження України до ЄС та НАТО могло

стати поштовхом у відцентрових рухах у самій Росії. Про можливий розрад Росії на окремі держави аналітики говорять давно.

По сьоме, відвернути увагу свого народу від внутрішніх проблем. Пошук зовнішнього ворога та боротьба з цим ворогом один з класичних прикладів відвернення уваги власного народу. У Росії давно розвиваються неонацистські настрої. Нерідко в неонацистському російському середовищі лунають лозунги „Поставим хохлів на коліна”. „Хохол” – прозвище українців, яке використовують росіяни. Крім того, в рамках великоросійського шовінізму росіяни використовують назву „Малорос”. „Малорос” походить від слів малий росіянин. В Україні використовують прозвища для росіян „Кацап” та „Москаль”.

Росіяни постійно наголошують, що Україною управляють американці та європейці. Доктрина боротьби з Україною, як сателітом Америки та Європи, є однією з провідних тем у російській політиці. Тому, війну проти України Росія розглядає під кутом боротьби з Америкою та Європою. Тих читачів, які не повірять даним рядками прошу послухати політичні передачі у Росії. Політика бахвальства є теж одним з ключових факторів у Росії. Основна теза політики бахвальства передбачає те, що Росія сама сильна країна і весь світ боїться Росію. Росія може робити все що захоче і ні одна країна нічого їй не скаже та не зробить. Санкції проти Росії, які сьогодні застосовує багато країн світу значно похитнули політику бахвальства. Вплинуло на Росію відсутність блискавичної перемоги (бліцкригу) в Україні.

Низка аналітиків розглядають україно-російську війну як одну з ланок глобального перетворення світу. Розглядаються різні теорії пов'язані з глобальним перерозподілом сил у світі. Дехто вважає, що російсько-українська війна є початком зменшення населення Землі в рамках теорії „Золотого мільярду”.

Теорія, яка заслуговує на увагу – це теорія яка ґрунтується на ослабленні слов'янських народів. Об'єднання слов'ян, зокрема українців, поляків, росіян, словаків, чехів, сербів, хорватів тощо могло створити одне з найпотужніших об'єднань у світі. Саме ідея об'єднання слов'ян є в основі сьогоднішніх бажань Росії. Але замість об'єднання Росія руйнує будь яку можливість такого об'єднання, навіть у віддаленому майбутньому. Складається враження, що ідея об'єднання була успішно знищена. Шукати кому

це вигідно, наразі, є невдячною справою. Багато країн запровадили санкції проти Росії, а отже теж зазнали певних економічних збитків. Великі концерни покинули російський ринок, а отже теж зазнали збитків. Проте факт залишається фактом – слов'янський союз в майбутньому, який можна передбачати, не відбудеться. Чи взагалі варіант об'єднання слов'ян був можливий. Слід відповісти прямо – такий союз не міг відбутися з Росією в тому вигляді якою вона була та є. Росія є країною агресором. Після розпаду Радянського союзу Росія воювала у Чечні, Грузії, Сирії, Україні тощо.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКІНЧЕННЯ ЦІЄЇ ВІЙНИ

Аналітики розглядають різні сценарії розвитку Українсько-Російської війни. Всі сценарії можна поділити на песимістичні, оптимістичні та помірковані.

Почнемо з песимістичних сценаріїв розвитку Українсько-Російської війни.

Один з найгірших сценаріїв це перетворення цієї війни у третю світову війну. Втягування у війну інших країн цілком реальна перспектива. Росія давно заявляла про бажання повернути під свою юрисдикцію країни Балтії: Литву, Латвію та Естонію. Ці країни є членами Європейського співтовариства та є членами НАТО. У випадку вторгнення у ці країни до конфлікту буде втягнутий весь блок НАТО.

Розглянемо кордони Російсько-Білоруської імперії. На заході Білорусія має кордон з Польщею. Білоруско-Польський кордон має довжину 398 км. Сьогодні Білоруська армія не втягнута в активну війну з Україною. Але російська армія використовує територію Білорусії для здійснення агресії проти України.

Сьогодні, країни НАТО проявляють обережність у своїх рішеннях через побоювання розширення конфлікту. Саме тому на час написання статті країни НАТО не передали Україні старі бойові літаки МіГ та не прийняли рішення про закриття неба над Україною. Слід сказати, що дії Путіна та російського військового керівництва, хоч і враховують тактичну обстановку, але керується власним планом. Якщо у цьому плані є пункт про вторгнення до країн Балтії чи Польщі та рано чи пізно таке вторгнення відбудеться. Російські медіа не раз озвучували думку, що Росія повинна повернути під свою юрисдикції країни колишнього Варшавського договору. Це можна зробити або прямим військовим вторгненням, або мати такі аргументи, які спонукатимуть ці країни піти на такий крок.

Одним з таких аргументів є застосування Росією ядерної зброї. Поки що Росія лякає світ тим, що використовує ядерну зброю. Застосування ядерної зброї може мати як глобальний, так і локальний характер. Глобальне застосування ядерної зброї Росією по країнам Європи та Америці призведе до адекватної відповіді. В результаті світ огорне глобальна ядерна катастрофа. Прогнозувати її наслідки дуже важко, але можна сказати, що під загрозу буде поставлено питання виживання людської цивілізації.

У випадку локального ядерного конфлікту він майже на 100% переросте в третю світову війну.

Росія розуміє небезпеку застосування ядерної зброї. З точки зору логіки та людяності застосування ядерної зброї недопустимо. Але ядерна зброя є. Це зброя створена і може бути застосована. Потрібно пам'ятати, що у Росії є імперські амбіції та бажання голосно закрити двері. Росія висловила лозунг: „Навіщо нам такий світ де не буде Росії”. Тому, дії європейських країн, Америки та НАТО мало вплинуть на рішення Росії про застосування ядерної зброї. Якщо у стратегічному плані Росії є місце застосування ядерної зброї то вона її застосує. Можливо Росія застосує лише тактичну ядерну зброю, але може застосувати потужну стратегічну ядерну зброю.

Ядерна загроза під час Україно-Російської війни може бути не пов'язана з використанням ядерної зброї. В Україні є 5 ядерних електростанцій. Чотири з них працюють: Південноукраїнська, Запорізька, Рівненська, Хмельницька та Чорнобильська електростанція яка є законсервована. Крім ядерних станцій у Харкові та у Києві є наукові ядерні реактори. В Україні є сховища низькоактивних ядерних відходів. На час написання статті російські окупаційні війська захопили Чорнобильську та Запорізьку атомні електростанції. Виробничий процес на електростанціях порушений. Кожної хвилини може статися аварія, яку можна порівняти з Чорнобильською. Зважаючи на неможливість швидкої ліквідації аварії в умовах війни така ядерна катастрофа буде набагато більшою ніж чорнобильська. Нагадаю, що на чорнобильській станції аварії зазнав тільки 1 блок. На Запорізькій станції можуть зазнати аварії 6 енергоблоків. У випадку ядерної аварії радіоактивне забруднення пошириться по Європі, а можливо і в Азії в залежності від метеорологічних умов та величини аварії. Наслідки такої аварії навіть аналітики не беруться прогнозувати точно.

Песимістичні варіанти розвитку подій для України – це повне захоплення країни, геноцид українського народу та перетворення України на регіон Російської федерації. Багато Російських аналітиків та військових доводять, що перемогти Україну можна лише повністю її захопивши та винищивши все населення, яке буде чинити опір російським окупантам. Всі інші варіанти російські аналітики розглядають як такі, які не дадуть необхідного результату. Навіть зменшення Української території до 3–7 західних областей на думку російських аналітиків не вирішить проблему для Росії. Тому, Росія буде прагнути здійснити свій план у повному масштабі. Перемовини, на які час від часу йде Росія, як правило, мають політичну мету, а саме показати що Росія начебто пропонувала якісь мирні кроки. В першу чергу, такі перемовини необхідні самій Росії для створення суспільної думки в самої Росії. Можна передбачити, що лозунги у Росії будуть звучати таким чином „Ми пропонували Україні мирні умови, а Україна не прийняла наші пропозиції”. Це дозволяє продовжувати виправдовувати війну в Україні перед власним населенням.

Оптимістичні та відносно оптимістичні сценарії розвитку подій ґрунтуються на двох базових речах. Перша річ – це стійкість українських збройних сил та зусиль українського народу в боротьбі з російськими окупантами. Друга річ – це допомога країн світу. Напевне ні одна країна не залишилась осторонь цієї війни. Багато країн надають Україні кошти, зброю та гуманітарну допомогу. Громадяни різних країн світу стараються допомогти окремим громадянам коштами через різноманітні сервіси. Okремо потрібно сказати про санкції проти Росії. Не всі в Україні, особливо люди які не дуже слідували за економікою та політикою мало вірили в дієвість санкцій проти Росії. Сьогодні ми всі бачимо, що санкції проти Росії працюють. Санкції будуть сприяти виснаженню ресурсів Росії та ослаблення військової агресії. Це дасть змогу Збройним силам України вирішити військові задачі та перемогти ворога. Багато країн надсилає Україні зброю та обладнання. В Україні формується іноземний підрозділ до якого записуються іноземці, які хочуть із зброєю в руках допомогти Україні. Українці дуже дякують кожному з них.

Україна цілком реалістично підходить до оцінки ситуації. Війна перейшла з фази бліцкриг до більш чи менш затяжної війни. Прогнозувати час її закінчення та умови миру річ невдячна. Особливо важко це зробити зараз.

Найбільш оптимістичні сценарії закінчення війни пов'язані із кардинальними змінами у Росії. Найкращим виходом для всіх на сучасному етапі була б зміна влади в Росії. Які результати такої зміни влади у Росії? По перше, нова влада могла б відразу закінчити війну та відкликати російські війська з території України. Відізвати рішення про визнання Луганської та Донецької самопроголошених республік. Вивести війська з цих самопроголошених республік. Вилучити Крим з території Росії. Вирішити питання інших територій в яких Росія прямо чи опосередковано вела агресію та військові дії. Нова Російська влада, в такому випадку, мала б змогу просити країни світу про відміну санкцій. Думаю, що при достатніх демократичних змінах у Росії зробити це було б реально швидко.

Частина аналітиків розглядає можливість розпаду Російської імперії на окремі незалежні держави.

Крім названих сценаріїв, існує ряд сценаріїв розвитку подій, які пов'язані з впливом Китаю на дії Росії.

ЯКІ УРОКИ ВІД УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ МИ ПОВИННІ ЗАСВОЇТИ

Урок перший – домовленості з агресором нічого не варті, якщо вони не підтвержені діями.

Війна ведеться всупереч Женевським конвенціям. Тактика Росії – це створення гуманітарної кризи для того, щоб змінити соціальну та політичну ситуацію.

У світі, де ще залишається зброя, потрібно завжди бути готовим до війни. Україна в свій час позбулась своєї ядерної зброї в обмін на міжнародні гарантії безпеки та цілісності. Росія, як один з гарантів, здійснила агресію проти України. Інші гаранти не можуть здійснити повноцінну допомогу Україні внаслідок політичних та воєнних причин.

Війна у сучасних умовах відрізняється надзвичайно швидким поширенням інформації та сильним психологічним тиском на все населення, а не тільки на невелику частину. З однієї сторони швидка інформованість дозволяє швидко реагувати на події. З іншої сторони психологічний тиск дозволяє значно швидше посіяти паніку, розповсюдити дезінформацію та викликати прийняття неправильних рішень.

Підготовці населення до питань надзвичайних ситуацій, в тому числі воєнних, необхідно приділяти належну увагу.

Необхідно розробити дієві міжнародні механізми впливу на країни які здійснюють воєнну агресію, терор та геноцид. Можливо необхідно буде прийняти ряд особливих рішень НАТО, ООН та інших організацій.

Необхідно запровадити загальносвітову інформаційну політику для всіх країн направлену на зниження агресії та відмову від вирішення будь-яких конфліктів воєнним шляхом.

ЗАВЕРШЕННЯ

Які б не були причини війни потрібно зробити все, щоб у майбутньому світ міг жити взагалі без воїн. Не потрібно чекати рішень у високих кабінетах. Кожна людина повинна почати з себе. Почати з виховання своїх дітей. Дітей які зможуть жити у мирному світі.

REFERENCES

- Fawcett J. H., *Spectacular Disappearances: Celebrity and Privacy, 1696–1801*, Ann Arbor 2016.
- Gregor A. J., *Fascism and the New Russian Nationalism*, “Communist and Post-Communist Studies” 1998, vol. 31, nr 1, s. 1–15.
- Goncharov N., *Knigi INIONa budut sushit’ v kriokamere gosarhiva nauchno-tekhnicheskoy dokumentacii*, „TASS” 20.02.2015, <https://web.archive.org/web/20150224165754/http://tass.ru/nauka/1782553> (accessed 14.03.2022).
- Kryvdyk O., *Rashyzm*, „Ukrayinska Pravda”, 18.05.2010, <https://www.pravda.com.ua/columns/2010/05/18/5050708/> (accessed 12.03.2022).
- Smith W. (red.), *Herostratus*, [w:] *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, vol. 2, Boston 1867.

CITE THIS ARTICLE AS:

- V. Zaplatynskyi, *Українсько-Російська війна – причини, перспективи та уроки*, “Kultura Bezpieczeństwa” 2022, nr 41 (numer specjalny), s. 33–42, DOI 10.5604/01.3001.0015.8487